

Prefaci

Allò que som —i allò que no som— com a poble, ho devem, sobre manera, al temps del rei Jaume I. La divisió dels territoris de llengua, dret i cultura catalans en unitats polítiques diferents, amb totes les conseqüències que aquest fet va comportar, prové d'aquell regnat. El rei En Jaume no podia copsar les repercussions últimes de les decisions preses per ell o de les que foren el resultat, en vida seva, de les forces anònimes de la història. N'hi ha unes quantes —com les d'avançar en l'expansió del regne cap a terres de sarraïns, més que no pas continuar la pressió vers el nord— que ja venien d'abans. Nat a Montpeller i molt vinculat a les terres ultrapirinenques, des de molt jove Jaume I sabia que, des de la crucial batalla i desfeta de Muret, el 1213, no hi havia una altra eixida per a una societat tan expansiva, plena de vitalitat i d'ambició com la seva, que no fos vers el migdia o vers el mar.

Les espectaculars conquestes que seguiren i les pregonas arrels que la societat i la civilització catalanes endinsaren en els nous territoris de la Corona d'Aragó constituïren un dels moments més fonamentals de tota la història del país. També ho foren les mancances que palesà i les tasques mai no acomplides. És això el que justifica i explica els mots amb què obro aquest breu prefaci. És això també el que ha mogut l'Institut d'Estudis Catalans —una de les missions del qual és ser també l'acadèmia de la història del país— a commemorar amb la dignitat que es mereix el vuit-centè aniversari del naixement del rei En Jaume.

Com correspon a una institució d'alta cultura, recerca i anàlisi científica, l'Institut ha celebrat aquest vuitè centenari amb un criteri essencialment rigorós —més enllà de tota interpretació polititzada, ideològica o fins i tot popular— de la vida i l'obra de Jaume I.

Els volums que teniu a les mans apleguen les actes del Congrés Jaume I, el qual, sota la direcció de la presidenta de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, la professora M. Teresa Ferrer i Mallol, s'esdevingué durant els mesos de març i abril del 2008. A més de la conferència inaugural, a càrrec seu, que presenta una visió de conjunt de l'efemèride, hi trobareu la del professor Salvador Claramunt, de la Universitat de Barcelona, sobre el congrés anterior, d'ara fa un segle. Segueixen les ponències i els treballs de recerca sobre el poder reial i l'administració del regne, amb una atenció especial a la representació de vasalls i ciutadans; també s'hi descabdellen reflexions sobre la fiscalitat i la moneda, la flota i l'exèrcit, les Corts, i les relacions internacionals. En tots els casos, hi trobareu els noms dels especialistes i coneixedors nacionals i internacionals més competents.

Per aquestes raons, aquests volums són molt més que un recull de textos congressuals: són la font més autoritzada i sòlida que avui tenim a l'abast sobre aquesta època cabdal de la nostra història i la de la

Mediterrània, sobre el futur dels regnes hispànics i, definitivament, per al que s'esdevindria a Catalunya i a les societats bastides, sobretot, per ella —València, les Illes— durant el regnat de Jaume I.

Cal felicitar la professora M. Teresa Ferrer i tots els seus col·laboradors de la Secció Històrico-Arqueològica, que presideix, pel servei que han retut a l'Institut d'Estudis Catalans i, per extensió, al país amb aquests importants volums.

SALVADOR GINER
President de l'Institut d'Estudis Catalans